

Falske tilståelser

En teoretisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (BOPPG30)

Politihøgskolen

2019

Kand.nr: 308

Antall ord: 6517

Innholdsfortegnelse

Tabell- og figuroversikt

1. Innledning.....	4
1.1 Begrunnelse for valg av tema.....	5
1.2 Begrepsavklaringer.....	5
1.3 Problemstilling.....	6
1.4 Avgrensning.....	6
1.5 Metode.....	6
1.5.1 Fremgangsmåte.....	7
1.5.2 Valg av litteratur og kildekritikk.....	7
2. Hoveddel.....	8
2.1 Omfangundersøkelser.....	8
2.2 Falske tilståelser.....	10
2.3 Tilståelsesfokuserede avhørsmetoder.....	11
2.4 Psykologisk sårbarhet.....	13
2.5 Mottiltak mot falske tilståelser.....	16
2.6 Bistand fra sakkyndige.....	18
2.7 Veien videre med ny avhørsmodell.....	20
3. Avslutning.....	23
4. Litteraturliste.....	24
4.1 Selvvalgt pensum.....	26

Tabell- og figuroversikt

1. Tabell 1: Contributing Causes of Wrongful Convictions (first 325 DNA exonerations)
2. Figur 1: The Birmingham Six
3. Tabell 2: Synet på juridisk forankring over tid

1. Innledning

Politiet skal foreta etterforskning hvis de mottar en anmeldelse, eller hvis andre omstendigheter gir rimelig grunn til å undersøke om det foreligger straffbart forhold som forfølges av det offentlige (Straffeprosessloven, 1981, §§ 224 og 225).

Ved å etterforske, skal en innhente tilstrekkelig relevant og pålitelig informasjon som kan avklare om et lovbrudd er begått, om noen kan straffes for det, og hvilken straff som er passende til handlingen eller personen (Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 16).

Dersom en person er mistenkt i en straffesak, skal etterforskningen søke etter å gjøre klart det som taler mot ham, og det som taler til fordel for ham (Straffeprosessloven, 1986, § 226).

Etterforskning er et bredt fagfelt innen politiet. Når politiet etterforsker benytter de ulike metoder. Avhør er ifølge etterforskerne Ole Thomas Bjerknes og Ivar A. Fahsing, politiets mest brukte, og en av de viktigste etterforskningsmetodene. Avhør hjelper oss å forstå sammenhengen mellom spor, handling og opplevelser. Dette er ofte helt avgjørende spørsmål for vurderingen av skyldspørsmålet, og slik informasjon kan som regel bare innhentes gjennom avhør (Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 191).

Det kan skje at personer av ulike grunner forklarer seg uriktig i avhør hos politiet, enten bevisst eller ubevisst. I Norge har vi hatt saker hvor det har blitt sådd tvil om tilståelsen har vært riktig, blant annet i saken om Birgitte Tengs. Sannsynligheten for at noen avgir en falsk tilståelse er avhengig av flere forhold. I de fleste av de falske tilståelsene som er dokumentert, var det en kombinasjon av person- og situasjonsfaktor som gjorde at menneskene tilsto, selv om de var uskyldige (Magnussen, 2017, s. 184).

Det er viktig å ha kunnskap om falske tilståelser, og hvordan man kan forebygge dem. Dette er for å hindre at det blir begått justisfeil (Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 240). En uriktig domfellelse medfører alvorlige følger, ikke minst store sosiale kostnader for de impliserte, men tilliten samfunnet har til politiet og rettsapparatet svekkes (Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 64.)

1.1 Begrunnelse for valg av tema

Grunnen til at jeg har valgt temaet er fordi jeg interesserer meg for etterforskning som fag, og avhør som metode. I løpet av praksisåret mitt på politihøgskolen tok jeg mange avhør. Jeg synes det er interessant hvordan man må være objektiv i møtet med en mistenkt, og tilrettelegge for at personen skal kunne bevise sin uskyld, selv om han er mistenkt i straffesaken. Samtidig må avhøret legges opp taktisk. Dersom bevis skal forevises den mistenkte, må mistenkte gis muligheten til å forklare sin versjon av saken, før han konfronteres med eventuelle bevis.

Saken om Birgitte Tengs har gjort meg spesielt interessert i temaet falske tilståelser. Det er interessant å se hvordan politiet den gang gjennomførte avhør på en så ulik måte enn hva vi lærer på politihøgskolen i dag. Det er likevel ingen garanti for at falske tilståelser ikke forekommer i dag, og på grunn av dette ønsker jeg å undersøke og belyse teamet i denne oppgaven.

1.2 Begrepsavklaringer

Justisfeil

Justisfeil defineres av Forst som ethvert avvik fra straffesakens optimale utfall (Forst, sitert i Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 64.)

Falske tilståelser

«En falsk tilståelse foreligger når en person erkjenner å ha utført en handling som han faktisk ikke har utført.» (Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 240). En person kan tilstå en handling han ikke har utført frivillig, bevisst og ubevisst (Bjerknes & Fahsing, 2018).

Mistenkt

En person er å anse som mistenkt i en straffesak når politiets etterforskning retter seg mot han eller hun (Bjerknes, 2015, s. 285).

Internalisering

Begrepet internalisering er en psykologisk prosess og betyr *det ytre gjøres indre*, og handler om når man tar til seg andre egenskaper gjennom kultur og personer utenfra, uten å være bevisst dette (Frønes, 2013).

1.3 Problemstilling

Hvilke psykologiske faktorer påvirker at noen mennesker tilstår kriminelle handlinger de ikke har utført i avhør hos politiet, og er politiet i Norge godt nok rustet til å forebygge falske tilståelser?

1.4 Avgrensning

Denne oppgaven fokuserer på hvordan falske tilståelser kan forekomme i politiavhør, og hvilke faktorer som kan påvirke og motvirke dette. Ulik forskning opp mot temaet viser at flere faktorer kan påvirke at det skjer. Oppgaven studerer i hovedsak de psykologiske faktorene som kan påvirke til falske tilståelser hos mistenkte og avhører. Oppgaven drøfter flere momenter som kan utfordre muligheten til å oppdage og hindre at noen tilstår kriminelle handlinger de ikke har begått innen politi og rettsvesen. På grunn av oppgavens omfang vil jeg ikke diskutere sosiologiske dimensjoner og forhold omkring falske tilståelser.

1.5 Metode

For å belyse min problemstilling har jeg valgt å skrive det som kalles en teoretisk oppgave. Denne metoden tar utgangspunkt i allerede eksisterende teori, og gir muligheter til sammenligning av påstander og dermed etterprøving av informasjon, ved å søke etter teori fra ulike forfattere. Jeg vil i oppgaven benytte det som kalles politivitenskapelig teori. Politivitenskapen har blitt innført sammen med etableringen av en høyere politiutdanning og kan defineres som:

«Polivitenskapen er det vitenskapelige studiet av politiet og andre som utøver politisær virksomhet, hvem de er, deres oppgaver og deres samfunnsrolle, hva de gjør, samt effektene av dette.» (Larsson, Gundhus & Granér, 2014, s. 19).

Definisjonen over skiller ut forskning hvor den polisiære virksomheten står i fokus, altså forskning som kan være relevant for politiet. Den tar likevel ikke opp hva politisær virksomhet er, eller hva politiet gjør. Forskning om DNA er for eksempel ikke politivitenskap, men studier om anvendelse av DNA i etterforskning, er politivitenskap (Larsson, m.fl., 2014, s. 20). Forskning rundt falske tilståelser i politiavhør må dermed sies å falle inn under begrepet politivitenskap, og blir dermed relevant for å belyse denne oppgaven.

Det finnes positive og negative sider ved politivitenskapen. Fordelen med at faget er avgrenset er at oppmerksomheten rundt ny empirisk kunnskap og teoriutvikling styrkes, mens ulempen er at nærhet til forskningsfeltet blant annet kan svekke kritisk distanse og mål om teoriutvikling (Larsson, m.fl., 2014, s. 20).

1.5.1 Fremgangsmåte

I begynnelsen av arbeidet med denne oppgaven hadde jeg ulike forslag til problemstilling. Jeg visste at jeg ville skrive om falske tilståelser, men uten å ha lest meg opp på emnet kunne jeg ikke på forhånd utarbeide en god problemstilling. Problemstillingen min ble derfor utviklet etter hvert som jeg opparbeidet meg mer kunnskap om emnet, og fikk en forståelse for de utfordrende momentene rundt falske tilståelser. Jeg utarbeidet en disposisjon for oppgaven, da jeg leste meg opp om emnet. Tanker og forslag ble fortløpende skrevet ned. Jeg brukte nettsiden til politihøgskolens bibliotek, ORIA, til å finne relevante bøker og artikler. I tillegg brukte jeg søkemotoren Google Scholar, også til å finne artikler. Søkord jeg benyttet for å finne teori om emnet var «falske tilståelser», «mistenkt», «avhør», «avhørsmetoder» m.m. Jeg søkte i tillegg opp ordene på engelsk.

1.5.2 Valg av litteratur og kildekritikk

At jeg brukte engelske søkeord for å finne fagstoff, resulterte i at jeg fordypet meg på tekster skrevet av også utenlandske forfattere. Dette oppdaget jeg raskt at var nødvendig, da det meste av forskningen rundt falske tilståelser er gjort utenfor Norge. Spesielt av forskningsgruppene til den amerikanske forskeren Saul Kassin og den islandske forskeren Gisli Gudjonsson. De er begge professorer innen psykologi. Denne oppgaven baseres mye på deres verk. Avhørsekspert og medutvikler av K.R.E.A.T.I.V.-modellen, Asbjørn Rachlew, har skrevet en doktoravhandling om blant annet avhørsmetoder i Politiet. Jeg viser også til hans forskning.

Forskningen opp mot falske tilståelser i Norge og Norden spesielt, kan tyde på at det er enighet om at de informasjonsinnsamlende avhørsmetodene er de beste, og jeg ble dermed nødt til å utfordre denne teorien ved å sammenligne den med avhørsmetodene som brukes i USA, da deres syn på metoder er svært annerledes enn de vi kjenner til i Norge i dag. Det må likevel påpekes at noen av studiene jeg viser til, som blant annet har studert personers evne til å bli internalisert, eller forskningen opp mot løgn deteksjon, kan inneholde feilkilder da

settingen kan være annerledes i forskningssituasjonen enn i selve politiavhøret. På en annen side kan resultatene likevel ses som relevante, og dersom flere forskere viser til det samme resultatet, kan det bekreftes at metoden som brukes fungerer. Dersom forskningen er ulik, kan ikke metoden bekreftes på samme måte. Fordi jeg har valgt teoretisk metode, kan jeg ikke stille spørsmål det ikke finnes svar på i teorien som foreligger.

2. Hoveddel

2.1 Omfangundersøkelser

Det er vanskelig å si nøyaktig hvor utbredt falske tilståelser er, da det ikke finnes forskningsmetoder som kan gi pålitelige svar (Universitetet i Oslo, 2012). Som nevnt er det meste av forskningen opp mot falske tilståelser gjort i USA og England/Island av forskningsgruppene til nevnte Saul Kassin og Gisli Gudjonsson. Deres forskning viser at falske tilståelser ikke er uvanlig, og at personer kan tilstå kriminelle handlinger de ikke har gjort, selv i en nokså normal etterforskningsammenheng i demokratiske rettsstater. Forskningen er også interessant for politiet i Norge, da falske tilståelser også har blitt dokumentert her (Magnussen, 2017, s. 178). Avhørsekspert Asbjørn Rachlew skriver i sin masteroppgave hvordan hver tredje politibetjent ved vold-, ran- og sedelighetsseksjonen ved politiet i Oslo, har mottatt en falsk tilståelse i løpet av sin karriere (Rachlew, 2009). Saken om Birgitte Tengs er et eksempel på en sak fra Norge hvor det hevdes å foreligge en falsk tilståelse.

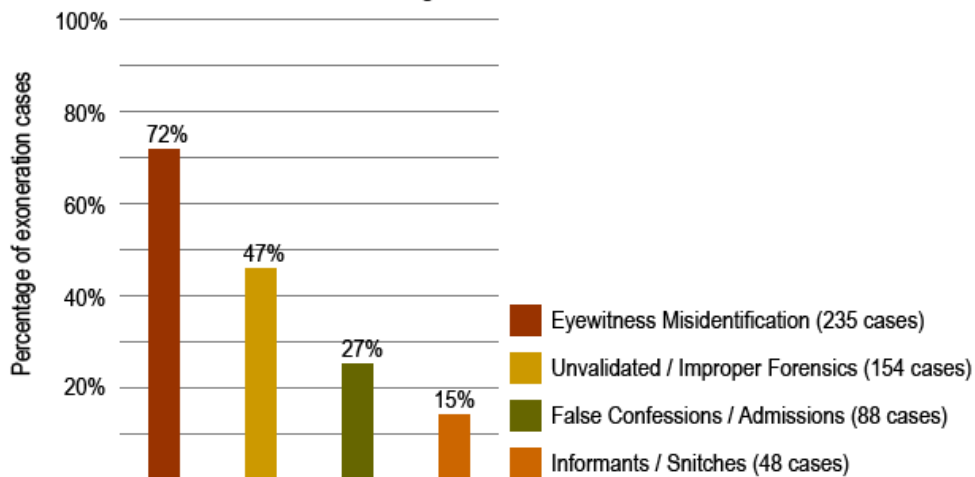
The Innocence Project

The Innocence Project er en organisasjon som DNA-tester tidligere saker hvor personer har blitt dømt uriktig, for å bevise deres uskyld. Fra oppstart i 1992 til i dag har prosjektet frikjent 362 personer i USA ved å teste DNA-materiale fra sakene deres. 20 av de 362 personene var dømt til døden (The Innocence Project, 2018).

Tabellen under viser årsakene til hvorfor de første 325 menneskene The Innocence Project har frikjent, ble dømt uriktig.

Contributing Causes of Wrongful Convictions (first 325 DNA exonerations)

Total is more than 100% because wrongful convictions can have more than one cause.

Tabell 1: “Contributing Causes of Wrongful Convictions (first 325 DNA exonerations)”, 2018, The Innocence Project. ([https://www.innocenceproject.org/causes-wrongful-conviction./](https://www.innocenceproject.org/causes-wrongful-conviction/))

Grønn søyle viser hvordan falske tilståelser har bidratt til uriktig domfellelse i 27% av sakene.

Bedau og Radelet (1987) har studert det samme. De studerte 350 saker hvor personer har blitt uriktig dømt, og fant at falske tilståelser hadde vært medvirkende i minst 10 % av sakene (Bedau & Radelet, 1987).

Drapet på Birgitte Tengs

Birgitte Tengs ble funnet drept og seksuelt misbrukt 6. mai 1995 på Karmøy, da hun var 17 år gammel. Omtrent to år etter, ble hennes 19 år gamle fetter pågrepet og siktet for drapet, selv om politiet hadde få beviser som talte for at han var gjerningspersonen. Fetteren satt utallige timer i avhør hos politiet, og tilsto etter hvert å ha drept Birgitte. 11. august 1997 trakk han tilståelsen tilbake. På tross av den trukne tilståelsen, ble det tatt ut tiltale mot fetteren og han ble dømt til 14 års fengsel for drapet på kusinen. I lagmannsretten året etter, ble han likevel frikjent for drapet, men ble dømt til å betale oppreisning til Birgittes foreldre.

Før tilståelsen hadde fetteren sittet lenge i isolasjon, og politiets avhørsmetoder i denne saken har blitt sterkt kritisert i etterkant. Spesielt av avhørsekspert Asbjørn Rachlew. Politiet har blitt kritisert for å ha tvunget frem en falsk tilståelse hos fetteren til Birgitte, ved hjelp av manipulasjon (Moltubak, 2018).

2.2 Falske tilståelser

Fordi falske tilståelser forekommer gjennom en kombinasjon av flere faktorer, har de blitt delt inn i tre ulike kategorier. Kategoriene av falske tilståelser betegnes som *frivillige*, *kapitulerende* og *internaliserende*.

Frivillig falsk tilståelse

Denne kategorien omhandler personer som tilstår noe de ikke har gjort, frivillig. Her er det flere faktorer som kan regnes å spille inn. Det kan for eksempel være at mistenkte har et stort behov for oppmerksomhet. At han foretrekker oppmerksomheten han får ved å tilstå, fremfor å bli møtt med likegyldighet (NOU 2007:7, s. 316).

Kapitulerende falsk tilståelse

En kapitulerende falsk tilståelse går ut på at mistenkte tilstår fordi han blir presset til det, og ønsker å komme seg ut av avhørssituasjonen, varetekt og lignende (NOU 2007:7, s. 316).

Internaliserende falsk tilståelse

En internaliserende falsk tilståelse kjennetegnes ved at den mistenkte i løpet av avhøret begynner å tvile på sitt eget minne, og dermed tror han har begått lovbruddet han er mistenkt for, selv om han ikke kan huske at han har gjort det, eller hva som har skjedd (Gudjonsson, 2003, s. 196). Han tror etter hvert at han er skyldig, fordi avhørssituasjonen har fremkalt falske minner hos ham (NOU 2007:7, s. 316).

Når det gjaldt fetteren i saken om Birgitte Tengs, var hans tilståelse det eneste «beviset» på at han var skyldig i drapet. Gudjonsson beskriver i sin artikkel «Drap i Norge: Falsk tro som ledet til falsk tilståelse» hvordan det eneste fetteren tilsto var sin *tro* på at han hadde begått drapet, som igjen var blitt plantet i ham av etterforskerne som avhørte ham i saken.

Gudjonsson beskriver i tillegg hvordan tilståelsen til fetteren faller under denne kategorien *internaliserende falsk tilståelse* (Gudjonsson, 2004).

Det kan tenkes at denne typen tilståelser sjeldent forekommer, at det høres lite sannsynlig ut. Likevel har flere tilfeller av slike blitt dokumentert, i tillegg til «fetterens» tilståelse. Tilfeller hvor politiet har spilt på personers sårbarhet, når det kommer til alder, intelligens, personlighet, stress og mental tilstand, for å få de til å tilstå handlingen de er mistenkt for.

Forskning opp mot hukommelse viser hvordan misledende informasjon om hva som har skjedd kan fremkalle faktiske minner, selv om dette er mest vanlig for barn, eller voksne som er i hypnose. Flere studier påstår i tillegg at det er mulig å plante falske minner om traumer hos folk, ved at personene blir overbevist om at disse ligger i underbevisstheten deres (Kassin & Kiechel, 1996, s. 126).

2.3 Tilståelsesfokuserede avhørsmetoder

Mange studier viser hvordan politietterforskerne i flere land har hatt som vane å stille ledende spørsmål til personen de avhører, og avbryte den avhørte dersom han ikke svarer slik etterforskeren vil. Flere steder i USA er avbrytelser fremdeles en praksis dersom mistenkte nekter straffeskyld (Bjerknes & Fahsing, 2018).

The Reid Technique

The Reid Technique er en avhørsmetode utviklet i USA av advokat og løgndeteksjonsekspert John Edward Reid. Tidligere politimann Edwin «Ed» Sanow, fra Indiana i USA, har skrevet flere bøker. I sin artikkel fra 2011 beskriver Sanow The Reid Tecgnique, og hvordan metoden er spesialisert til å løse saker hvor det er lite eller ingen fysiske bevis. Teknikken går ut på å skille sannhet og løgn ved hjelp av å analysere kroppsspråket til personen man avhører. Utviklerne av teknikken mener kroppsspråket til personer som lyver og snakker sant er forskjellig, og overraskende lett å oppdage dersom en er kjent med hva å se etter. Nøkkelen er å evaluere det en ser og hører gjennom ni ulike steg, for å få personen til å tilstå. Teknikken brukes ikke i starten av avhøret der det stilles åpne spørsmål, men senere i avhøret når avhører gjentar allerede stilte spørsmål. Det er utbredt bruk av metoden i USA i dag (Sanow, 2011).

De amerikanske avhørsmetodene er ifølge professorene Christopher E. Kelly og Christian A. Meissner i kontrast til de informasjonsinnsamlende avhørsmetodene mest assosiert med politiet i Storbritannia, og Skandinavia. Avhørsmetodene i USA spiller på forhåndsantatt skyld, konfrontasjon og hviler på psykologisk manipulasjon, inkluderende avvisning av fornektelse (Kelly & Meissner, 2015).

Bjerknes og Fahsing mener bruk av tilståelsesfokuserede avhørsmetoder, sammen med et bevisst eller ubevisst ønske fra etterforskeren om å få bekreftet sin mistanke kan gjøre at personens oppfatning av hendelsen gradvis tilpasses etterforskerens hovedteori. De mener at viktig informasjon som ikke passer inn kan gå tapt gjennom slike avhørsmetoder (Bjerknes &

Fahsing, 2018, s. 192). De beskriver spesielt risikoen i forbindelse med bruk av ledende spørsmål. Ledende spørsmål er en spørreteknikk som legger visse føringer for svaret, fordi spørsmålet som stilles inneholder en forutsetning, et standpunkt eller en vurdering. «Du så ikke om Per hadde på seg en sort jakke denne dagen?» er et eksempel på et ledende spørsmål. Når slike spørsmål brukes er det en stor risiko for at informasjonen som er tilført i spørsmålet ubevisst blander seg med, eller overgår det opprinnelige minnebildet, eller forklaringen til den mistenkte (Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 223). Også utviklerne bak Reid-teknikken er klar over hvordan det å få en tilståelse gjennom et ledende spørsmål, er langt unna målet om å få en detaljert tilståelse (Sanow, 2011).

Gjennom ledende spørsmål kan en dermed lekke informasjon til den mistenkte som han i utgangspunktet ikke satt på. Enten dette gjøres bevisst eller ubevisst fra etterforskerens side. I USA ble det gjennomført en studie av de 40 første dokumenterte falske tilståelsene som ble avdekket gjennom The Innocence Project. Analysene av dommene viser at den uskyldig dømte må ha fått informasjon som kun gjerningsmannen kunne ha visst om. Analysene viser også at informasjonen i hovedsak ble formidlet av politiet. Når bevisbedømmeren legger politiets forsikring om at de ikke har lekket informasjon til grunn, blir det dermed en fare for at disse opplysningene gitt av den uskyldige ikke kan forklares på en annen måte enn at tilståelsen personen har kommet med er nødt til å være sann (Aarli, Hedlund & Jebens, 2015, s. 247). Studien kan tyde på at etterforskerne selv ikke er klar over at de lekker informasjon gjennom spørsmålene de stiller den mistenkte. Her blir vurderingen av mistenktes forklaring som et bevis i straffesaken komplisert.

Henry Lee Lucas fra USA er et levende eksempel på konsekvensene av informasjonslekkage gjennom ledende spørsmål. Lucas drepte sin mor og antakeligvis to andre kvinner. Etter dette klarte han å tiltrekke seg etterforskere fra andre uløste drapssaker andre steder i USA, ved at han tilsto mange andre drap. Til slutt tilsto han flere hundre drap, og ble dømt for 11 av dem. Etter hvert ble det gjort kjent at tilståelsene hans var falske. The Attorney General of Texas gjorde i 1986 en omfattende undersøkelse av Henry's bevegelser. Rapporten fra undersøkelsen beskriver hvordan Henry hentet ut informasjon om drapene ved å analysere etterforskernes spørsmål under avhørene av ham. I de første avhørene hadde Henry vage og tvetydige svar på spørsmålene han fikk, men under senere avhør kunne han fortelle flere detaljer om drapene, noe som overbeviste mange etterforskere om at han måtte være skyldig (Gudjonsson, 2008).

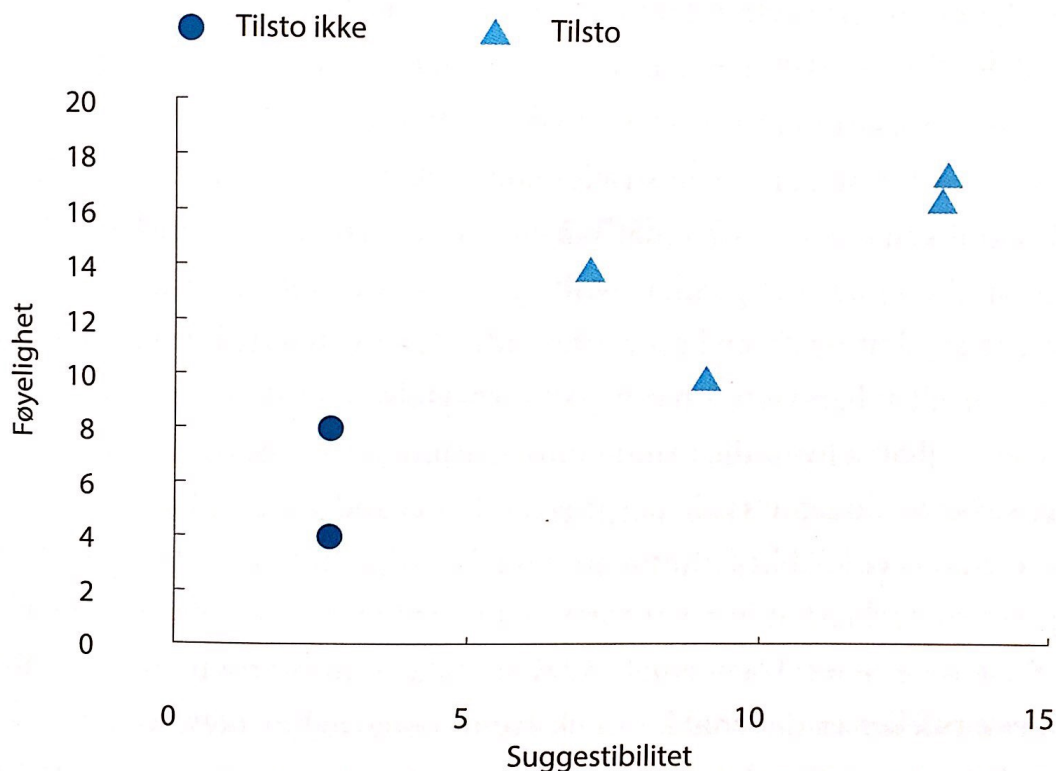
2.4 Psykologisk sårbarhet

Professor Gisli Gudjonsson har studert spesielt hvordan psykologisk sårbarhet hos mistenkte personer kan ha bidratt til falske tilståelser. Personene han viser til er sårbare ved at de har begrensede mentale evner, og en føyelig eller avvikende personlighet. Fordi de er sårbare viser han til at de også er lettere å påvirke enn mer robuste personer. I tillegg har de sårbare personene egenskaper som ung alder, og de er overdrevet tillitsfulle og naive. Gudjonssons forskning viser i tillegg at unge mistenkte er spesielt sårbare, og at de har større sjanse for å bli dømt etter en falsk tilståelse enn eldre (Gudjonsson & Kassin, sitert i Magnussen, 2017, s. 184).

Gudjonsson Suggestibility Scales

Gudjonsson utviklet i 1984 en test for å undersøke nettopp hvor lett en person lar seg påvirke av press, omgivelser og inntrykk utenfra, eller fra myndighetspersoner i avhørssituasjoner. Selve testen går ut på at personen blir fortalt en ganske lang historie, hvor fortelleren utgir seg for å være en myndighetsperson. Deretter blir personen bedt om å svare på ulike spørsmål angående historien. Noen av spørsmålene som stilles er ledende, og har feil betydning i forhold til historien. På noen av spørsmålene prøver avhøreren å signalisere at svarene ikke er slik han vil ha det, ved hjelp av tonefall eller annet kroppsspråk, selv om spørsmålet ble besvart med riktig svar. Gudjonsson utviklet testen for å avdekke falske tilståelser og justismord, og testen er illustrert i saken om «The Birmingham Six» som presenteres under:

Seks uskyldige ble dømt for å ha drept 21 mennesker ved et IRA-bombeattentat. De seks personene ble tøft behandlet av politiet, og bevisene som ble brukt i saken holdt ikke mål. Dette resulterte i at fire av disse seks uskyldige personene tilsto.

Figur 1. (Magnussen, 2017, s. 185).

Figuren viser hvordan de to personene som ikke tilsto, var mindre føyelige enn de fire som tilsto. De var i tillegg mindre suggestible, som vil si at atferden deres lot seg påvirke i mindre grad enn hos de fire som tilsto. Forskning tyder på at personer som er suggestible og medgjørlige har større sjanser for å tilstå noe de ikke har gjort, enn personer som ikke er det (Magnussen, 2017, s. 185).

Brian C. Jayne var en av de første som argumenterte for hvordan stress og angst spiller en rolle i avhørssituasjoner. Han beskrev hvordan slike negative følelser fremkommer hos mistenkte personer når de blir villedet rundt deres skyld, og at disse personene kan komme til å tilstå slik at disse følelsene skal forsvinne.

Å bruke avhørsmetoder som forsterker slike følelser hos mistenkte kan i noen tilfeller kanskje få faktisk skyldige personer til å tilstå, men mye forskning indikerer samtidig at slike avhørsmetoder kan gjøre at uskyldige personer velger å tilstå ting de ikke har gjort (Bull, 2014, s. 25). Samtidig vil det i avhørssituasjonen i utgangspunktet alltid være et asymmetrisk maktforhold mellom avhører og mistenkte, hvor avhører har kontrollen (Roberts, sitert i Giolla & Granhag, 2018). I sin artikkel fra 2011, skriver Sanow hvordan Reid-teknikken

baseres på at personer, enten de er skyldige eller uskyldige, kan oppleve nervøsitet, frykt og sinne når de blir avhørt hos politiet. Men på en annen side mener Reid-teknikken at timingen for når disse menneskene blir sinte, og om sinnet er konstant, er faktorer som kan indikere om de er skyldige eller ei. I artikkelen står det beskrevet hvordan ansiktsuttrykk reflekterer personers holdninger, og teknikken hjelper deg å analysere blant annet disse (Sanow, 2011).

ALT key- eksperimentet

Saul Kassin og Katherine L. Kiechel gjennomførte i 1996 et eksperiment på 79 personer, både menn og kvinner. Eksperimentet skulle blant annet teste hvordan presentasjon av falske bevis kan få sårbare personer til å tilstå en handling de ikke har gjort, og hvordan å internalisere en tilståelse. Det er den internaliserende delen av eksperimentet som blir beskrevet under:

Deltakerne i eksperimentet ble satt i et rom hvor de av en leder ble bedt om å skrive ned ordene lederen leste opp, på en datamaskin. Før deltakeren fikk begynne ble den instruert i hvordan å bruke datamaskinen, og fikk spesielt beskjed om å ikke trykke på ALT key-knappen, da dette ville krasje datasystemet. 60 sekunder ut i eksperimentet sluttet datamaskinen å fungere og deltakeren ble beskyldt for å ha trykket på knappen, av en svært stresset leder. Alle deltakerne nektet umiddelbart for å ha trykket på knappen, da lederen klikket på tastaturet, opplevde at det ikke funkete og spurte: «Trykket du på ALT key-knappen?» For å kunne vurdere internaliseringen i eksperimentet, ble en annen ansatt sendt inn i rommet hvor deltakeren satt, etter at lederen hadde forlatt rommet for å fikse dataproblemene. Denne ansatte fortalte deltakeren at de måtte sette opp en ny dato for eksperimentet. Samtalen mellom den ansatte og deltakeren ble tatt opp på lyd. Samtidig som den ansatte var i rommet, lente den ansatte seg personlig mot deltakeren og spurte om hva som hadde skjedd. 28 % av deltakerne svarte da: «Jeg trykket på feil knapp og ødela programmet.» I etterkant ble deltakerne fortalt om eksperimentet, og mange av dem ble svært overrasket over hvor lett de lot seg manipulere. Eksperimentet klarte å oppnå at deltakerne fikk dårlig samvittighet for noe de ikke hadde gjort (Kassin & Kiechel, 1996).

Eksperimentet kan ikke tolkes som et bevis på at det er slik personer nødvendigvis vil reagere i avhør, men det har likevel interessante tanker opp mot blant annet den nevnte Reid-teknikken, som benytter seg av manipulasjon som metode. Et av de ni stegene for å oppnå en tilståelse gjennom Reid-teknikken handler om å opparbeide seg avhørtes tillit gjennom å vise sympati og forståelse i starten av avhøret, i tillegg til å minimalisere seriositeten rundt saken (Giolla & Granhag, 2018).

2.5 Mottiltak mot falske tilståelser

Rachlew beskriver i sin doktorgradsavhandling de tre viktigste mottiltakene mot falske tilståelser: forsvarsadvokat tilstede under avhør, videoopptak av hele avhøret og informasjonsinnsamlende, i stedet for tilståelsesfokuserede avhørsmetoder.

Forsvarsadvokat

En person som er mistenkt eller siktet i en straffesak har rett til å la seg bistå av forsvarer i et hvert trinn av saken, også under politiavhør (Straffeprosessloven, 1981, § 94). I noen saker har mistenkte også krav på forsvarer på det offentliges bekostning, spesielt i alvorlige saker. Hovedoppgaven til forsvareren er å få frem argumentene som taler for mistenktes uskyld eller formildende omstendigheter. Forsvareren regnes som en viktig rettssikkerhetsgaranti mot uriktige domfellelser. Han skal utfordre bevilbudet til påtalemyndigheten og stille kritiske spørsmål for å sikre at disse belyses (Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 407).

Lyd- og videoopptak

En utfordring som går igjen i saker om falske tilståelser, spesielt fra tidligere og eksempelvis fra etterforskningen av fetteren til Birgitte Tengs som mistenkt, er at bevisdømmeren ikke vet hvordan avhørene ble gjennomført. Avhørene av fetteren ble verken tatt opp på lyd eller video, og det finnes ingen direkte referat fra avhørene. Derfor er det umulig å vite nøyaktig hva som ble sagt og gjort i disse avhørene (Gudjonsson, 2004).

Riksadvokaten kom i 2016 med et rundskriv som kan benyttes til nemlig det å analysere avhørets utvikling og progresjon. Riksadvokaten fastslår i rundskrivet at lydopptak skal benyttes ved alle avhør, så vidt det er mulig (Busch, 2016, s. 10). Dersom det ikke blir tatt lydopptak skal dette begrunnes i avhørsrapporten. Et lydopptak av hele avhøret vil vise hvordan opplysningene i avhørtes forklaring fremkom. Lydavhøret fremmer rettssikkerheten, da avhørsopplysningene både kan gjengis korrekt og samtidig etterprøves. Hvis den mistenktes forklaring endres etter gjentatte spørsmål fra etterforskeren bør varsellampene lyse. Her er det viktig at den som vurderer forklaringen som et bevis, analyserer avhørets utvikling og progresjon i detalj, spesielt dersom utviklingen i mistenktes forklaring ser ut til å styrke politiets mistanke mot personen (Aarli, m.fl., 2015, s. 249). Rachlew hevder at spor av press eller ledende spørsmål sjelden fremkommer i avhørsrapportene, med mindre avhøret tas opp på lyd eller bilde (Rachlew, 2009).

Informasjonsinnsamlende avhørsmetoder

Den kunnskapsbaserte utviklingen av politiets strukturerte avhørsmetoder begynte i England og Wales, og flere land har senere fulgt etter. I 1993 ble det første nasjonale opplæringsprogrammet i investigative interviewing introdusert i England. Denne obligatoriske utdanningsmodellen kalles P.E.A.C.E. Norge har fulgt denne utdanningen og avhørsekspert Asbjørn Rachlew har sammen med andre utviklet metoden videre til det som i Norge kalles K.R.E.A.T.I.V.-modellen. Den bygger på samme kunnskap og prinsipper som det som internasjonalt betegnes som *undersøkende avhørsmetoder*, herunder P.E.A.C.E. K.R.E.A.T.I.V. brukes i Norge i dag. De undersøkende avhørsmetodene vektlegger vitnepsykologisk forskning, anerkjente prinsipper for mellommenneskelig kommunikasjon og de grunnleggende menneskerettigheter. Bokstavene i K.R.E.A.T.I.V. står for noen kjernemomenter som gjelder et hvert avhør. Disse er: *Kommunikasjon, Rettssikkerhet, Etikk og empati, Aktiv bevisstgjøring, Tillit gjennom åpenhet, Informasjon og Vitenskapelig forankring* (Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 194).

P.E.A.C.E og K.R.E.A.T.I.V.-modellene er kontraster fra de tilståelsesfokusede avhørsmetodene, som ble brukt i Norge, blant annet mot fatteren til Birgitte Tengs og som brukes eksempelvis i USA den dag i dag. Informasjonsinnsamlende avhørsmetoder som P.E.A.C.E. og K.R.E.A.T.I.V., regnes som best egnet til å forebygge falske tilståelser ifølge Asbjørn Rachlew (Rachlew, 2009).

Studier viser at noe av kritikken mot de informasjonsinnsamlende avhørsmetodene er at politibetjentene mener de ikke har nok tid til forberedelse før disse typer avhør, og de mener modellen er kompleks. På en annen side er det ingen studier som demonstrerer effektiviteten av eksempelvis den tilståelsesfokusede Reid-teknikken. Det er ikke noe bevis for at Reid-teknikken fører til flere tilståelser enn en teknikk som ikke baseres på de samme verdiene (Snook B., Eastwood, J., Stinson, M., Tedeschini, J & House, J. C., 2010). Rachlew og Gudjonsson mener Reid-teknikken blant annet, ikke er mer effektiv enn de informasjonsinnsamlende metodene (Rachlew, 2009 og Gudjonsson, 2003). Studier viser at de informasjonsinnsamlende avhørsmetodene produserer flere sanne tilståelser enn de tilståelsesfokusede metodene, og at de i tillegg reduserer de falske tilståelsene (Kelly & Meissner, 2015).

2.6 Bistand fra sakkyndige

Retten kan oppnevne sakkyndige dersom det er behov for å få nødvendige opplysninger, for å avgjøre skyld- og straffutmålingsspørsmålet. Det stilles ingen formelle krav til utdanning eller akademisk grad for å kunne være sakkyndig. Kunnskapsutviklingen utvikler seg raskt og slike regler er da vanskelige å sette. Det utøves dermed skjønn når det gjelder valg av sakkyndige, og det viktigste er selve kvaliteten på det sakkyndige beviset.

Politi- og påtalemyndigheten kan bruke sakkyndige under etterforskningen. De sakkyndige brukes for å tolke spor og informasjon som ligger utenfor etterforskernes egne kompetanseområder. Dette er utfordrende, da det innebærer risiko for at det gjøres feil. Både i Norge og andre land finnes det flere eksempler på at sakkyndige har bidratt til feilkonklusjoner som har ført til alvorlige justisfeil. Når det gjelder sakkyndige i rettsmedisinske spørsmål, skal disse sende sin erklæring til Den rettsmedisinske kommisjon (RMK) for kvalitetssikring. Dette er hjemlet i Straffeprosessloven § 147. Riksadvokatens kvalitetsrundskriv fra 2018 sier også at påtalejuristene skal stille seg kritisk til sakkyndige vurderinger. Han sier at det skal vurderes om det foreligger tilleggsuttalelser utover hva personen er sakkyndig overfor (Riksadvokatens kvalitetsrundskriv, 3/2018).

Asbjørn Rachlew viser i sin doktoravhandling til hvordan sakkyndiges bidrag har utgjort en betydelig del av sakene som har gått galt i USA. Enten det gjelder vurdering av blod eller siktedes tilregnelighet, må en stilles kritisk til disse vurderingene. På en annen side må det ikke ses bort fra at de sakkyndiges sentrale rolle i saker med uriktig domfellelse, ofte er svært vanskelige saker (Rachlew, 2009).

Et annet kritisk punkt rundt bruk av sakkyndige er at retten i flere saker har brukt den samme sakkyndige som påtalemyndigheten har brukt under etterforskningen av saken. En slik praksis kan øke faren for justisfeil ytterligere (Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 410).

Tilståelsen til fetteren til Birgitte Tengs kompliseres ytterligere hvis man setter lyset mot momentene over. Den svenske psykiateren Ulf Åsgård og professor Gisli Gudjonsson ble begge sterkt kritisert i retten, da rettssaken mot fetteren fant sted. De ble kritisert for å ha tatt ekstrem stilling til om tilståelsen til fetteren var sann eller falsk. Åsgård mente at tilståelsen til fetteren var sann, mens Gudjonsson mente at den var falsk. Gudjonsson ble bedt om å besvare spørsmålet mandatet han mottok på om. Da han stilte spørsmål til dette mandatet, ble han bare bedt om å forholde seg til det. Åsgård på en annen side, hadde først bistått politiet i

etterforskningen av saken mot fetteren, samtidig som han deretter ble oppnevnt som uavhengig sakkyndig i saken, noe han helt klart ikke var. Åsgård baserte i tillegg sitt utsagn om fetterens tilståelse som sann, kun på dokumenter skrevet av politiet, uten å samtale med fetteren selv (Gudjonsson, 2004).

Løgn-deteksjon har blitt forsket på i mange år, og studier viser at observatører kun klarer å fortelle om 54 % av personene de observerer enten snakker sant eller lyver. Selv observatører som er såkalt eksperter på løgn-deteksjon har ifølge forskningen den samme oppklaringsprosenten (Kassin, Meissner & Vrij, 2015, s. 901).

Den nevnte avhørsteknikken; The Reid Technique of Interviewing and Interrogation, ser som nevnt annerledes på bruken av løgn-deteksjon, og bygger på forutsetningen om at politiets etterforskere kan skille sannhet og løgn ved å tolke mistenktes kroppsspråk. I sin artikkel fra 2011 beskriver Sanow hvordan Reid- teknikken har en suksessrate på mellom 85 og 90 % når det kommer til løgn-deteksjon, dersom den benyttes riktig (Sanow, 2011).

Kassin, Meissner og Vrij mener på en annen side at å bruke mennesker til å vurdere om en person lyver eller snakker sant ut fra kroppsspråket til personen, eller hvordan personen snakker, blir som å flippe mynt i vurderingen (Kassin, m.fl., 2015, s. 901). Strömwall, Granhag og Hartwig skriver hvordan det er fare for at politiets tolkning av kroppsspråk leder ut i en prosess der mistanken mot personen driver etterforskningen fremover, i stedet for selve forbrytelsen. I Nederland ble det gjennomført en analyse av 35 straffesaker som viser at den mistankestyrte etterforskningen er spesielt sårbar for ulike bekreftelsesfeller (Rachlew, 2009).

Bruk av selve instrumentet løgn-detektor, i tillegg til løgn-deteksjon gjennom kroppsspråk, forekommer også i etterforskningssammenheng, men ikke i Norge. I USA er det vanlig å bruke løgn-detektor i etterforskningen, men likevel ikke i retten. I Japan kan den brukes også i retten (Brix, 2017). Bruken av løgn-detektor ble i 1995 vurdert av det amerikanske tidsskriftet «Journal of Forensic Sciences.» Hovedkonklusjonen der var at metoden har minst 90 % treffsikkerhet når den brukes profesjonelt i reelle saker (Rachlew, 2009).

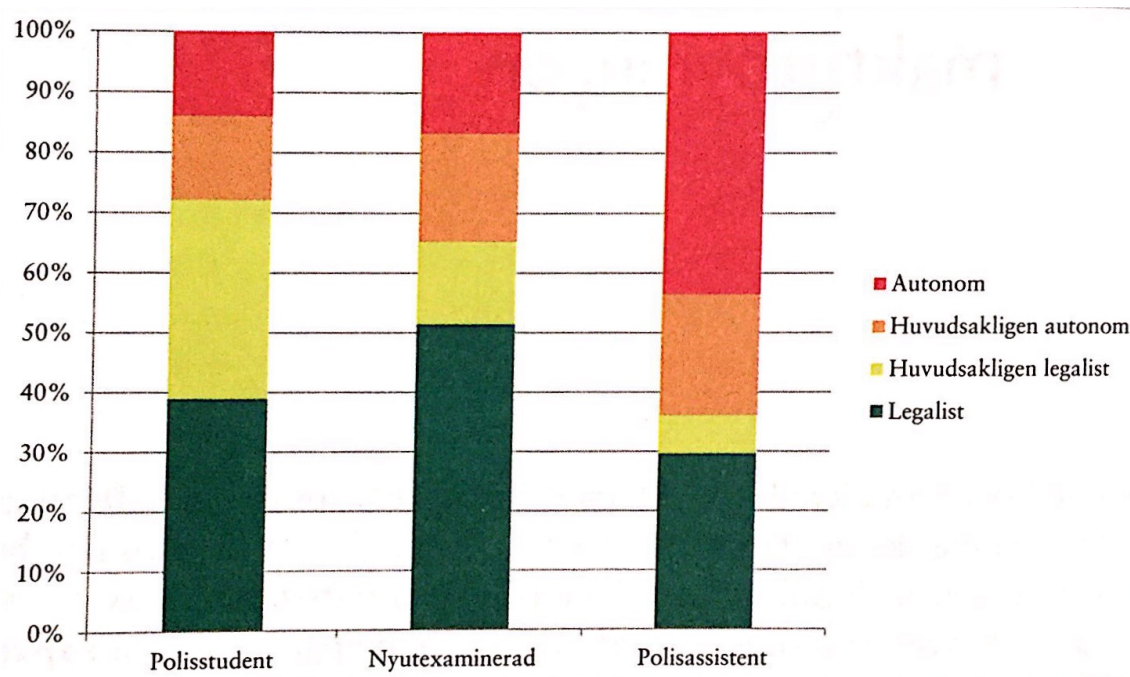
Gudjonsson på en annen side, mener at faren for falske tilståelser øker når politiet forsøker å lokke frem tilståelser gjennom påstander om feilet løgn-detektortest. Særlig hvis den uskyldige har blind tro på testens pålitelighet (Gudjonsson, sitert i Rachlew, 2009).

Noe som kompliserer de falske tilståelsene ytterligere, er hvordan siktedes forklaring i tilståelsessaker blir ansett som hovedbeviset, både i politiavhør og i retten (Bjerknes & Fahsing, 2018). Fordi en tilståelse er et så kraftig bevis, er det nesten utenkelig at noen kan finne på å tilstå alvorlige kriminelle handlinger de ikke har begått. En mistenkt som tilstår blir dermed trodd. En undersøkelse av amerikanske borgere som er kvalifisert for jurytjeneste viser hvordan disse er klar over at en tilståelse kan være falsk, men at de har liten forståelse for hvilke faktorer som kan påvirke falske tilståelser. Både faktorer hos den mistenkte selv og faktorer i etterforskning og avhør, som kan resultere i falske tilståelser. I tillegg hadde personene stor tro på at de selv aldri ville kunne avgitt en falsk tilståelse (Magnussen, 2017, s. 187).

2.7 Veien videre med ny avhørsmodell

Utover grunnutdannelsen ved politihøgskolen eksisterer det ingen formelle prosedyrer som kvalitetssikrer eller kontrollerer om politiets etterforskere faktisk har de ferdighetene avhørsmetodikken krever (Dessarud, A. C., Løken, G. E., Rachlew, A., Sandstad, A., Solheim, E. & Sundet, K., 2015, s. 517). De nye avhørsmetodene høres vel så bra ut på papiret, men finnes det noen krefter i politiet som kan utfordre implementeringen av disse? Det første som slår meg er politikulturen. Kultur kan forstås som en samling av sosiale konstruksjoner, som gir betydning for menneskene innenfor kulturen (Brandvoll, 2014).

Svenske Otto Petterson har forsket på politistudenter og politibetjenter i Skandinavia, og beskriver i boken «Att bli polisen», blant annet hvordan synet på juridisk forankring endres hos polititjenestepersonen, fra han er student til han er etablert i polititjeneste.

Tabell 2: «Synet på juridisk forankring over tid», (Petterson, 2015 s. 158).

36 politistudenter, 72 nyeksaminerte og 108 politibetjenter har svart på undersøkelsen.

Tabellen viser hvordan politistudentene og de nyeksaminerte i større grad enn politibetjentene som har jobbet en stund, er legalistiske enn autonome. At de er legalistiske, vil si at de i hovedsak baserer sine beslutninger på regelverket de er satt til å følge. Politibetjentene på en annen side, er autonome ved at de er mer fleksible og ikke nødvendigvis handler rett fra boken, men heller finner løsninger de selv synes å passe situasjonen (Petterson, 2016).

Undersøkelsen viser hvordan politibetjentene blir mer autonome når de blir etablert i tjenesten og blir en del av politikulturen. Som politistudent i dag, blir man lært opp i de informasjonsinnsamlende avhørsmetodene på politihøgskolen, men dersom disse metodene ikke er godt forankret hos tjenestepersonene ute i Politi-Norge, blir spørsmålet om dette vil kunne påvirke de nyutdannedes innlærte avhørsmetoder.

Noen politibetjenter kan være mer motiverte for etterforskningsfaget enn andre, og samtidig være positive til kunnskapsbasert forskning opp mot nye avhørsmetoder. De motiverte politibetjentene kan kanskje også være mer observante på faktorene som kan påvirke til falske tilståelser, enn personer som ikke er like motiverte og ikke har den samme kunnskapen. En

studie av etterforskere viser likevel hvordan flere av dem ønsket seg mer faglig utdanning, og at de som ikke allerede hadde fått kurset i K.R.E.A.T.I.V. ønsket seg dette (Brandvoll, 2014).

Når det gjelder en eventuell psykologisk sårbarhet hos mistenkte, hvem er vi egentlig til å vurdere om en person er psykisk sårbar i avhørssituasjonen, med vår generelle utdanning fra politihøgskolen, uten videre krav til høyere utdanning? I slike tilfeller kan det som nevnt bes om bistand fra sakkyndige. Etterforskeren må likevel være observant nok til å oppdage at det er behov for bistand, og samtidig ikke stole blindt på de sakkyndige vurderingene.

I forbindelse med ikrafttreddelsen av Nærpolitireformen 1. januar 2016 ble politiet presentert for prosjektet politiarbeid på stedet (PPS). Dette er en måte å arbeide på hvor patruljene som kommer til et åsted, rett etter at en hendelse har skjedd, sikrer spor, tar avhør og sikrer lydopptak, samt sjekker opplysninger via nettbrett på stedet der og da. Tilhengerne av prosjektet ser på det som en mulighet til å blant annet få sakene bedre belyst med en gang (Skarpenes, 2015). Om den nye praksisen vil ha noe å si for eventuelle falske tilståelser, når avhørene blir gjennomført på stedet, er et interessant spørsmål for fremtidig forskning. Det må likevel påpekes at mistenktavhør i alvorlige saker mest sannsynlig ikke vil bli gjennomført ute på åstedet. Om det kan ha noe å si for avhørene i mindre alvorlige saker er likevel et interessant spørsmål.

Den svenske professoren Pär Anders Granhag påpeker i likhet med Rachlew, hvordan forskere innen feltet må foreslå og teste avhørsmetoder som øker sjansen for å skaffe sanne tilståelser, uten å øke sjansen for at de falske forekommer (Giolla & Granhag, 2018). Et annet interessant spørsmål innen fremtidig forskning, som jeg på grunn av oppgavens omfang ikke fikk gått mer inn på, er om målstyring i Politiet kan ha noe å si for implementeringen av nye avhørsmetoder, og forebygging av falske tilståelser.

3. Avslutning

Kunnskapen om avhørsteknikker, personlighetstrekk og andre omstendigheter som øker risikoen for at noen velger eller blir påvirket til å tilstå noe de ikke har gjort, er i dag mye høyere enn tidligere. Kunnskap om temaet og fornyelse av eldre metoder vil mest sannsynlig redusere feilaktige konklusjoner og antallet falske tilståelser.

Selv om informasjonsinnsamlende avhørsmetoder sies å være bedre egnet til å forebygge falske tilståelser, er det ikke nødvendigvis sikkert at modellen vi bruker i dag fungerer best. Derfor er det viktig at vi fremdeles er ydmyke og fortsetter med en kunnskapsbasert utvikling for å forebygge ytterligere falske tilståelser i fremtiden (Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 241).

Som jeg viste til tidligere, er det meste av forskningen opp mot temaet utført av forskningsgruppene til Saul Kassin og Gisli Gudjonsson. Denne oppgaven baseres dermed mye på deres verk. Som jeg nevnte i avgrensningen er det viktig å påpeke at oppgaven i hovedsak fokuserer på det psykologiske omkring falske tilståelser. Det vil si at andre faktorer som eksempelvis de sosiologiske, er sett bort fra og oppgaven må leses i lys av dette. Det kan likevel være interessant for fremtidig forskning å undersøke sosiologiske dimensjoner og forhold omkring falske tilståelser.

Justisfeil, herunder falske tilståelser kan forekomme på grunn av en rekke faktorer. Alt fra psykologisk sårbarhet hos personer som avhøres, til feil gjort av etterforskere, sakkyndige og forsvarere, kan påvirke til at noen mennesker klarer å tilstå noe de ikke har gjort, for deretter å bli dømt for det. Vil rettssystemet noen gang bli ideelt med tanke på ikkeeksisterende falske tilståelser? Selv om det ikke finnes konkrete bevis på at falske tilståelser har forekommet i Norge i nyere tid, betyr ikke dette nødvendigvis at de ikke forekommer. Noe jeg savnet under arbeidet med denne oppgaven, var forskning opp mot falske tilståelser i Norge i nyere tid. Selv om vi har en av de beste avhørsmetodene i Norge i dag, må vi ikke tenke at vi er ferdige, men hele tiden arbeide for å bli bedre.

4. Litteraturliste

- Aarli, R., Hedlund, M-A. & Jebens, S.E. (2015) *Bevis i straffesaker*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Bedeau, H. A. & Radelet M. L. (1987). Miscarriages of Justice in Potentially Capital Cases. *Stanford Law Review*. 40(1), s. 21-179. Hentet fra <https://deathpenalty.procon.org/sourcefiles/hugobedaumichaleredelet.pdf>
- Bjerknes, O. T. & Fahsing, I. A. (2018). *Etterforskning* (1. utg). Bergen: Fagbokforlaget.
- Bjerknes, O. T. (2015). *Politirapport*. (4. utg.). Oslo: Vett & viten.
- Brandvoll, I. A. (2014). *Etterforskningsblikket: En studie om etterforskere i politiet og deres arbeid*. (Mastergradsavhandling, Universitetet i Oslo). Hentet fra <https://docplayer.me/24713995-Etterforskningsblikket.html>
- Brix, L. (21. juni 2017). Spør en forsker: Er det mulig å lure en løgndetektor? Hentet fra <https://forskning.no/2017/06/er-det-mulig-lure-en-logndetektor>
- Bull, R. (Red.). (2014). *Investigative Interviewing*. (1. utg). New York: Springer.
- Busch, T. A. (2018). *KVALITETSKRAV TIL STRAFFESAKSBEHANDLINGEN I POLITIET OG VED STATSADVOKATEMBETENE MV. (KVALITETSRUNDSKRIVET)*. (3/2018). Hentet fra <https://www.riksadvokaten.no/document/nytt-kvalitetsrundskriv/>
- Busch, T.A. (2016). *Politiavhør*. (Rundskrivnummer 2/2016). Hentet fra <https://www.riksadvokaten.no/document/politiavhor/>
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Dessarud, A. C., Løken, G. E., Rachlew, A., Sandstad, A., Solheim, E. & Sundet, K. (2015). *Norsk politi og påtalemyndighets behandling av straffesakene mot Sture Bergwall: Hva kan vi lære?* (Riksadvokatens publikasjoner nr. 3/2015) Hentet fra <https://www.riksadvokaten.no/document/oppfolging-av-bergwall-rapporten/>
- Fahsing, I. & Rachlew A. (2009). Investigate interviewing in the Nordic region. T. Williamson, B. Milne & S. Savage (Red.), *International Developments in Investigative Interviewing* (1. utg., s. 39-65). New York: Routledge. Hentet fra https://books.google.no/books?hl=no&lr=&id=GGoQBAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA39&dq=investigative+interviewing+the+nordic+region&ots=7zWfhjYBF_&sig=bP0NQzLPz074kfMGZn6wxR6YOAw&redir_esc=y#v=onepage&q=investigative%20interviewing%20the%20nordic%20region&f=false

Frønes, I. (2013). Å forstå sosialisering. Oslo: Gyldendal.

Giolla, E. M. & Granhag, P. A. (2018). Interviewing Suspects. I G. M. Davies, & A. R. Beech (Red.) *Forensic Psychology: Crime Justice, Law, Interventions*. (3. utg, s. 231-254).

Hoboken: Wiley-Blackwell. Hentet fra

<https://books.google.no/books?id=IMEzDwAAQBAJ&pg=PA250&lpg=PA250&dq=granhag+2013+polisen&source=bl&ots=Iq9c9PxFXk&sig=ACfU3U3SaRrbJsuyV0JhtwY72mssM-pHyQ&hl=no&sa=X&ved=2ahUKewjml7fcse3gAhXOyKYKHeCXBfcQ6AEwAXoECAgQAQ#v=onepage&q=granhag%202013%20polisen&f=false>

Gudjonsson, G. H. (2004). Drap i Norge: Falsk tro som ledet til falsk tilståelse. *Tidsskrift for strafferett*. 2004(03/2004(Volum 4)), s. 287-315. Hentet fra

https://www.idunn.no/tidsskrift_for_strafferett/2004/03/drap_i_norge_falsk_tro_som_ledet_til_falsk_tilstaaelse

Gudjonsson, G. H. (2003). *The Psychology of Interrogations and Confessions: A Handbook*.

(1. utg) England: John Wiley & Sons. Hentet fra [http://www.al-edu.com/wp-](http://www.al-edu.com/wp-content/uploads/2014/05/Gudjonsson-The-Psychology-of-Interrogations-and-Confessions.pdf)

[content/uploads/2014/05/Gudjonsson-The-Psychology-of-Interrogations-and-Confessions.pdf](http://www.al-edu.com/wp-content/uploads/2014/05/Gudjonsson-The-Psychology-of-Interrogations-and-Confessions.pdf)

Gudjonsson, G. H. (1999). The making of a serial false confessor: The confessions of Henry Lee Lucas. *The Journal of Forensic Psychiatry*. 1999(10, nr. 2). s. 416-426. Hentet fra

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09585189908403693>

Kassin, S. M., & Kiechel, K. L. (1996). THE SOCIAL PSYCHOLOGY OF FALSE CONFESSIONS: Compliance, Internalization, and Confabulation. *Psychological science*. (7, nr. 3) Hentet fra

https://web.williams.edu/Psychology/Faculty/Kassin/files/kassin_kiechel_1996.pdf

Kelly, C. E., & Meissner, C. A. (2015). I D. Walsh, G. E. Oxburgh, A. D. Redlich, T.

Myklebust (Red.), *Contemporary developments and practices in investigative interviewing*

and interrogation: Volume II (suspects). (1. utg, kap 21, 12 s.) London: Routledge. Hentet fra

https://www.researchgate.net/publication/277596311_Interrogation_and_Investigative_Interviewing_in_the_United_States_Research_and_Practice

Larsson, P., Gundhus, H. & Granér, R. (Red.). (2014). *Innføring i politivitenskap*. (1. utg).

Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Magnussen, S. (2017). *Vitnepsykologi 2.0*. (1. utg). Oslo: Abstrakt forlag AS.

Moltubak, R. D. (2018, 22. august). Drapet uløst i 23 år: Dette er Birgitte Tengs-saken. Hentet fra <https://www.tv2.no/a/10021355/>

NOU 2007:7. (2007). Fritz Moen og norsk strafferettspleie. Oslo: Departementenes servicesenter, Informasjonsforvaltning. Hentet fra

<https://www.regjeringen.no/contentassets/acdc3727d32f426a85fa6cb6be9b7483/no/pdfs/nou200720070007000dddpdfs.pdf>

Pettersen, O. (2015). *Att bli politen: Från utbildningens förväntningar till gatans norm*. Stockholm: Norstedts Juridik AB.

Rachlew, A. (2009). *Justisfeil ved politiets etterforskning: noen eksempler og forskningsbaserte tiltak*. (Doktoravhandling, Universitetet i Oslo). Hentet fra https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/22587/Rachlew_avhandling.pdf?sequence

Sanow, E. (2011). The Reid Technique of Interviewing and Interrogation. *Law and Order*. s. 24-29. Hentet fra <https://www.reid.com/pdfs/20111213.pdf>

Skarpenes, N. (8. desember 2015). Hentet fra <https://www.phs.no/om-phs/sjefsbloggen/politiarbeid-pa-stedet-vil-lofte-politiet/>

Snook B., Stinson M., Tedeschi J. & House J. C. (2010). Reforming Investigate Interviewing in Canada. *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, 52(2) s. 215-229. Hentet fra http://www.mun.ca/psychology/brl/publications/Snook_et_al_CJCCJ.pdf

Straffeprosessloven. (1981). Lov om rettergangsmåten i straffesaker (LOV-1981-05-22-25). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-05-22-25?q=straffeprosessloven>

The Innocence Project. (2018). The Causes of Wrongful Conviction. Hentet 18. oktober 2018 fra <https://www.innocenceproject.org/causes-wrongful-conviction./>

The Innocence Project. (2018). Contributing Causes of Wrongful Convictions (first 325 DNA exonerations). (Tabell). Hentet fra <https://www.innocenceproject.org/causes-wrongful-conviction./>

UiO: Det juridiske fakultet. (2012). *Falske tilståelser*. (Mastergradsavhandling: Universitetet i Oslo). Hentet fra <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/35366/173182.pdf?sequence=4>

Vrij, A., Meissner, C. A., & Kassin, S. M. (2015). Problems in expert deception detection and the risk of false confessions: no proof to the contrary in Levine et al. (2014), *Psychology, Crime & Law*, 21:9, 901-909. Hentet fra <https://doi.org/10.1080/1068316X.2015.1054389>

4.1 Selvvalgt pensum

Giolla, E. M. & Granhag, P. A. (2018). Interviewing Suspects. I G. M. Davies, & A. R. Beech (Red.) *Forensic Psychology: Crime Justice, Law, Interventions*. (3. utg, s. 231-254). Hoboken: Wiley-Blackwell. Hentet fra

<https://books.google.no/books?id=IMEzDwAAQBAJ&pg=PA250&lpg=PA250&dq=granhag+2013+polisen&source=bl&ots=Iq9c9PxFXk&sig=ACfU3U3SaRrbJsuyV0JhtwY72mssM-pHyQ&hl=no&sa=X&ved=2ahUKEwjml7fcse3gAhXOyKYKHeCXBfcQ6AEwAXoECAgQAQ#v=onepage&q=granhag%202013%20polisen&f=false> (18 sider)

Gudjonsson, G. H. (2004). Drap i Norge: Falsk tro som ledet til falsk tilståelse. *Tidsskrift for strafferett*. 2004(03/2004(Volum 4)), s. 287-315. Hentet fra https://www.idunn.no/tidsskrift_for_strafferett/2004/03/drap_i_norge_falsk_tro_som_ledet_til_falsk_tilstaaelse (18 sider)

Gudjonsson, G. H. (2003). *The Psychology of Interrogations and Confessions: A Handbook*. (1. utg) England: John Wiley & Sons. Hentet fra <http://www.al-edu.com/wp-content/uploads/2014/05/Gudjonsson-The-Psychology-of-Interrogations-and-Confessions.pdf> s 7-242 (235 sider)

Kassin, S. M., & Kiechel, K. L. (1996). THE SOCIAL PSYCHOLOGY OF FALSE CONFESSIONS: Compliance, Internalization, and Confabulation. *Psychological science*. (7, nr. 3) Hentet fra https://web.williams.edu/Psychology/Faculty/Kassin/files/kassin_kiechel_1996.pdf (4 sider)

Kelly, C. E., & Meissner, C. A. (2015). I D. Walsh, G. E. Oxburgh, A. D. Redlich, T. Myklebust (Red.), *Contemporary developments and practices in investigative interviewing and interrogation: Volume II (suspects)*. (1. utg, kap 21, 12 s.) London: Routledge. Hentet fra https://www.researchgate.net/publication/277596311_Interrogation_and_Investigative_Interviewing_in_the_United_States_Research_and_Practice (12 sider)

Rachlew, A. (2009). *Justisfeil ved politiets etterforskning: noen eksempler og forskningsbaserte mottiltak*. (Doktoravhandling, Universitetet i Oslo). Hentet fra https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/22587/Rachlew_avhandling.pdf?sequence Del 1: s. 1-38 og del 2, artikkel 4: s. 1-51 (89 sider)

Snook B., Stinson M., Tedeschi J. & House J. C. (2010). Reforming Investigate Interviewing in Canada. *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, 52(2) s. 215-229. Hentet fra http://www.mun.ca/psychology/brl/publications/Snook_et_al_CJCCJ.pdf (14 sider)

Vrij, A., Meissner, C. A., & Kassin, S. M. (2015). Problems in expert deception detection and the risk of false confessions: no proof to the contrary in Levine et al. (2014), *Psychology, Crime & Law*, 21:9, 901-909. Hentet fra <https://doi.org/10.1080/1068316X.2015.1054389> (10 sider)

Totalt: 400 sider